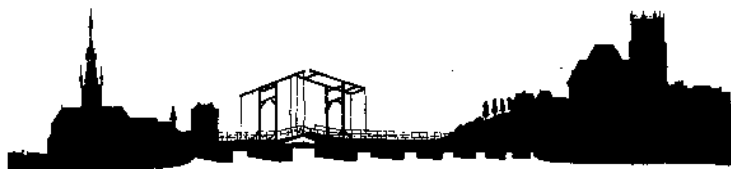

Oudheidkundige Kring "Geertruydenberghe"

Opgericht op 12 november 1974
Omvat de plaatsen Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer

MEDEDELINGEN

Hart voor Historie

Colofon:

39e jaargang, nummer 4, april 2013

Correspondentie:

Nassastraat 13 4931 XE Geertruidenberg

Mededelingen: mariette@marts-art.nl

Website:

oudheidkundige-kring-geertruidenberg.nl

Rekeningnummer: Rabobank 115600310

LEZING: DE DIALECTEN VAN NOORD-BRABANT

Spreker: Prof. Dr. Jos Swanenberg

Datum: Donderdag 18 april 2013

Locatie: Cultureel Centrum 'De Schattelij''

Tijd: 20.00 uur

Al meer dan honderd jaar constateren onderzoekers dat onze dialecten met uitsterven worden bedreigd. Al die tijd al waarschuwt men voor dialectverlies en taalschaamte. Anderzijds is er nog nooit zoveel in het dialect geschreven en gezongen dan in de laatste decennia. In hoeverre is onze moedertaal in gevaar? Als men Prof. Dr. Jos Swanenberg daarnaar vraagt heeft hij twee verschillende antwoorden. Als wetenschapper vindt hij het niet zo erg: hij is dan vooral benieuwd hoe we wél gaan praten. Maar als streektaalfunctionaris –want dat is Swanenberg ook – vindt hij he wel erg. Als streektaal functionaris moet je immers het behoud van de dialecten stimuleren, legt hij uit: 'Hoewel het onmogelijk is om dialectverlies tegen te gaan, kun je toch proberen zoveel mogelijk aandacht te vragen voor het dialect.' Want ook al is er veel belangstelling voor het dialect, het heeft ook in Brabant nog steeds een lagere status dan het Nederlands. Als streekfunctionaris, maar ook als hoogleraar, wil hij de waarde van het dialect blijven benadrukken. 'Want', zegt Swanenberg: 'ik kan mezelf niet in stukken hakken.'

Denkt Swanenberg eigenlijk dat we straks allemaal Standaardnederlands spreken? 'Juist niet. Dat is het boeiende van het verhaal. De algemene opinie is dat de dialecten binnen 20 à 30 jaar verdwenen zijn. Nu is dat natuurlijk niet voor alle dialecten hetzelfde. Het Hollands en het Utrechts zullen misschien iets eerder verdwijnen; het Limburgs zal wat langer standhouden. Maar de regionale variatie blijft. En niet alleen op een onbewust niveau. Mensen zullen deze regionale kenmerken ook heel bewust in blijven zetten om te laten horen waar

ze vandaan komen.' Dat ziet Swanenberg nu ook gebeuren in de taal van Brabantse jongeren. 'Die gebruiken bepaalde dialectwoorden om hun identiteit te markeren. En het gekke is dat dat niet altijd Brabantse woorden zijn, maar soms ook Limburgse leenwoorden. Want dat zijn voor veel jongeren **vette dialectwoorden!**'

Jos Swanenberg (1968) is bijzonder hoogleraar Diversiteit in Taal en Cultuur in Brabant aan de Universiteit van Tilburg. Daarnaast werkt hij als adviseur streektaal voor de stichting Erfgoed Brabant in 's-Hertogenbosch. Eerder was hij een van de redacteurs van het Woordenboek van de Brabantse Dialecten (Radboud Universiteit Nijmegen). Hij publiceerde diverse boeken en artikelen over dialect in Noord-Brabant.

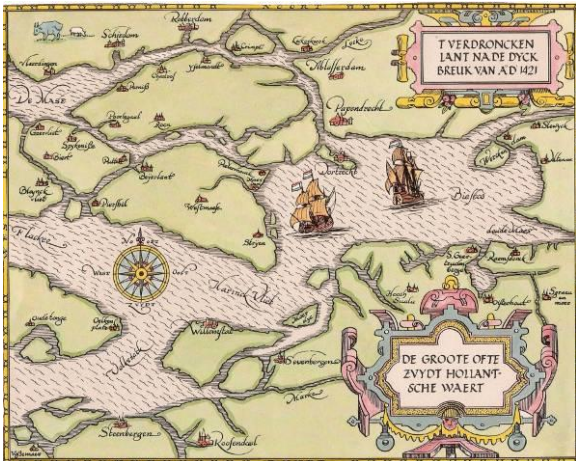
De Oudheidkundige Kring 'Geertruydenberghe' heeft Prof. Dr. Jos Swanenberg uitgenodigd om over het beschreven onderwerp een lezing te houden. De lezing zal de bezoekers ongetwijfeld

boeien omdat het dialect, waaraan door de Kring de voorbije vier decennia nauwelijks aandacht is geschonken, ons allen zo na aan het hart ligt.

Het bestuur van de Kring nodigt iedereen uit die belangstelling heeft voor het onderwerp van deze interessante en leerzame lezing. De toegang is gratis.

Verslag lezing “NYET DAN WATER ENDE WOLCKEN”

Onze spreekster van deze avond was Valentine Wikaart-Derkzen, collectiebeheerder van het Biesbosch-Museum. Traditie getrouw brengt onze spreekster haar tijd, in de week tussen Kerst en Oud en Nieuw door op het Nationaal Archief. Het onderwerp waaraan zij werkte bleek niet beschikbaar te zijn. Op dat moment is zij willekeurig gaan zoeken naar archiefstukken die met de Biesbosch van doen hadden. Zo belandde een oud perkamentenboek met een keurig doch moeilijk te lezen handschrift en met opmerkingen in de kantlijn op haar tafel. Het handschrift bevat meer dan tweehonderd verslagen van verklaringen die inwoners van de Verdronken Waard aflegde aan een onderzoekscommissie naar de aanwassen in de Verdronken Waard 1521-1523.

Anonieme Biesboschkaart (Hanviskie)

De Sint-Elisabethsvloed(en) aan het einde van het eerste kwart van de vijftiende eeuw veranderde het grootste deel van de ooit zo welvarende Zuid-Hollandse Waard in een binnenzee die zich uitstreckte tussen Dordrecht en Geertruidenberg. De overstroming van 1421 wordt ook wel Tweede Elisabethsvloed genoemd. Op 19 november 1404 vond namelijk ook een overstroming plaats waarbij delen van Holland, Zeeland en Vlaanderen onder water liepen. Deze overstroming wordt de Eerste Sint Elisabethsvloed genoemd. Door bedijkingen kon de oostelijke helft van het gebied vanaf 1461 weer in gebruik worden genomen, maar het westelijk deel bleef nog lang een binnenzee die zich uitstreckte tussen Geertruidenberg en Dordrecht. Sedimentatie zorgde er voor dat ook hier langzaam maar zeker stukken grond benut

konden worden: de zogeheten aanwassen of ruigten. Omdat de bezitsverhoudingen in veel gevallen onduidelijk waren, leidde dit vooral in de zestiende eeuw tot de nodige problemen, die de landsheer er uiteindelijk toe brachten een speciale onderzoekscommissie in het leven te roepen.

De onderzoekscommissie heeft veel oude mensen geïnterviewd, omdat hun herinneringen het verst terug gingen, soms bijna tot aan de Sint-Elisabethsvloed van 1421. Uit de beschrijving van een Joost Potter (84 jaar) uit Hardinxveld komt naar voren dat het gebied rond Werkendam aan het begin van de zestiende eeuw een grote vlakte van water was. Veelal rustig, maar af en toe ook wild als een woeste zee.

Valentine Wikaart-Derkzen, collectiebeheerder van het Biesbosch-Museum, stuitte bij toeval op het handschrift over de onderzoekscommissie naar de aanwassen in de Verdronken Waard 1521-1523. Dit handschrift bevat 240 verslagen van verklaringen die de bewoners van de Verdronken Waard tegenover de onderzoekscommissie aflegden over het gebruik van land en water in het gebied. Veel van deze mensen waren oud, met herinneringen die soms teruggingen tot bijna aan de Sint-Elisabethsvloed van 1421. In dit tot voor kort onbekend handschrift komen bijna 1100 met naam en antecedenten genoemde personen voor. De informatie heeft betrekking op een groot gebied van de Langstraat van Waalwijk tot Geertruidenberg, van Hank tot Werkendam en van Hardinxveld tot Dordrecht.

In samenwerking met anderen heeft Valentine Wikaart-Derkzen het gehele handschrift getranscribeerd en is het in 2009 in boekvorm uitgegeven. Door het lezen van de verklaringen leer je over de achtergrond van toponiemen en kom je onder andere vissers, vogelaars en Jan mitten honden tegen. Lees je hoe Willem Janszoon de commissie probeert wijs te maken dat hij zijn land gekregen had van een onbekende man met een bonte tabbaert met lange slippen aan. Opvallend veel mensen verklaarden dat hun eigendomsbewijzen in oorlogen en branden verloren zijn gegaan.

motto 'Breda Nassaustad' verzorgt Heemkundekring Engelbrecht van Nassau in nauw overleg met Brabants Heem deze Heemdagen en wel in het jaar dat Engelbrecht van Nassau zelf zestig jaar bestaat. De heemdagen staan in het teken van de Nassau's. De eerste dag brengen de deelnemers de ochtend door op het kasteel van de Nassau's, onderdeel van de NLDA, de Nederlandse Defensie Academie, beter bekend als de KMA. In de voormiddag van donderdag 8 augustus leiden deskundige gidsen de deelnemers rond en zij vertellen alles over de band tussen het kasteel en de Nassau's en daarna is het genieten van de lunch. In verband met het bezoek aan de KMA is het van belang dat elke deelnemer een **identiteitsbewijs** bij zich heeft.

De toegang tot de KMA in Breda. (Foto Heemkundekring Engelbrecht van Nassau)

In de middag wacht de deelnemers een rondleiding door gidsen van het Gilde de Baronie. De start is in de Grote kerk in het centrum van Breda de wandeling gaat over in de Nassauwandeling door het historisch gedeelte van de stad.

Tijdens de fietstocht op de tweede dag (vrijdag 9 augustus) is het genieten van de mooie natuur die rond Breda te vinden is. Denk hierbij aan het Mastbos, het kasteel Bouvigne en de bosrijke streek van Breda.

De deelnamekosten bedragen € 85,- per deelnemer. De extra kosten voor de huur van fiets(en) dienen gelijktijdig met het inschrijfgeld te worden voldaan. De huurprijs per fiets is € 8,50. De consumpties zijn voor eigen rekening, tenzij anders vermeld.

Het inschrijfformulier dient, volledig ingevuld, **uiterlijk 31 mei 2013**, in het bezit te zijn van het secretariaat. Het inschrijfbedrag plus eventuele fietshuur dient **vóór 15 juni 2013** te zijn overgemaakt. De kring laat maximaal 100 deelnemers toe en de volgorde van binnenkomst is in deze bepalend. Na de 100e

inschrijving ontstaat er een wachtlijst. Inschrijfformulieren zijn te vinden op de site van HKK Engelbrecht van Nassau www.engelbrechtvannassau.nl en op de site van Brabants Heem www.brabantsheem.nl. U kunt ook contact opnemen met Henk Baartmans, Valkenierslaan 35 A4, 4834 CA Breda (tel. 076-5652747) of e-mail hbaartmans@hetnet.nl.

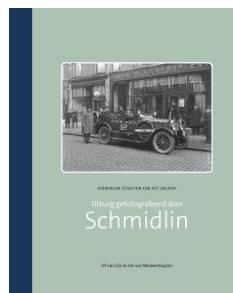
'De Koerier' van Brabants Heem nu digitaal

'De Koerier van Brabants Heem' verschijnt voortaan ook digitaal. OKG is lid van Brabants Heem en stuurt u 'De Koerier' graag digitaal toe. U kunt zich hiervoor aanmelden via info@oudheidkundige-kring-geertruidenberg.nl onder vermelding van uw e-mailadres.

Nieuw fotoboek van Regionaal Archief Tilburg

Regionaal Archief Tilburg presenteert een nieuw fotoboek dat licht werpt op een deel van de uitgebreide collectie beeldmateriaal in de depots. Onderwerp van het boek is de fotografische nalatenschap van de firma Schmidlin, die vele tientallen jaren fotografeerde in Tilburg en omgeving.

Het boek 'Tilburg gefotografeerd door Schmidlin - Verborgene schatten van het archief' geeft een breed beeld van de foto's die de firma Schmidlin in de loop der jaren maakte. Het is een uitgave van Regionaal Archief Tilburg. Vanaf eind maart 2013 is het verkrijgbaar bij diverse boekhandels in Tilburg en bij de receptie van het archief, Kazernehof 75 in Tilburg.

Tilburg gefotografeerd door Schmidlin - Verborgene schatten van het archief
Door Jef van Gils en Jim van Nieuwenhuijzen
Uitgave van Regionaal Archief Tilburg
ISBN 978-90-9027-246-7

Data en programma komende lezingen:

17 oktober: Dhr. C. Knoop (Made, lid van onze Kring): "De Linie van Den Hout"

21 november: Dhr. Han Verschure (Dongen) "De Entree van de Reformatie in de Westelijke Langstraat"

19 december: Onderwerp Schuttersgilden (spreker nog niet bekend)

De lezingen zijn voor iedereen altijd gratis toegankelijk. Nieuwe leden zijn hartelijk welkom.

Sluitingsdatum kopij 'Mededelingen'

10 mei a.s.